

इत्यर्थः द्वाविमाविति चराक्षरपुरुषयोः “उत्तमः पुरुष
स्त्वन्व” इति त्रयाणांमेव पूर्वं प्रकान्तत्वात्तेषां मध्ये एव
परमात्मन उत्तमत्वेन निर्द्धार्यमाणात्वात् अतो न तत्रापि
पञ्चमोसमासः । तच्चाह “पञ्चमी भवेत्” पा० “अपतापो-
दमुक्तपतितापलक्ष्मेरव्ययः” “लोकान्निष्ठदूराथेकच्छ्रेणि
क्तेन” पा० सूत्रैः पञ्चमीतत्पुरुषस्य विधानात् तन्मध्ये
च एतत्पञ्चम्याः पाठाभावात् नात्र पञ्चमीतत्पुरुषः
किन्तु सप्तमीसमासः षष्ठोसमासो वेत्येवेति ज्ञायः ।

गु(गू)र्जंर पु० दक्षिणदेशस्य देशभेदे सोऽभिजनोऽस्य अण् ।
गोर्जंर तद्देशवासिनि वङ्गेषु लुक् । महाराष्ट्राच्च तैषि-
ङ्गाद्रविङ्गा गु(गू)र्जंरास्तथा” दशविधव्राह्मणकथने ।

गु(गू)र्हं कूर्दने भ्वा० आत्म० अक० सेट् । गूर्दते अगू-
र्हिट् । जुगूर्दं । बहुयुक्तस्य क्तिप् गूः गुरौ गुरः ।
दीर्घान्वितस्य गूः गुरौ गूर इति भेदः ।

गु(गू)र्हं निवासि कूर्दने च चुरा० लभ० अक० सेट् । ग-
(गू)र्हयति ते अजुगु(गू)र्दत्-त ।

गुर्वं उद्यमे भ्वा० पर० अक० सेट् । गुर्वति अगुर्वोत् ।
जुगुर्वं ईदित् गूर्णः ।

गुर्विणी स्त्री गुरुर्गमोऽस्यस्याः ग्रीष्मादिवात् इति नि०
गुण्याभावः, गर्व-गतौ “गर्वेरत उच्चेति” उणा० इनन्
गौरा० ङीष् वा । गर्भिण्याम् । “उत्तरां त्वमेवेच्छ
गुर्विणी मा शुचः शुभे !” भा० आश्व० ६१ अ० । “गु-
र्विणीं नातुगच्छन्ति न स्मृशन्ति रजस्वलाम्” अनायु-
ष्योक्तौ ।

गुर्वीदित्य पु० गुरुणा सह आदित्यौ यत्र । ज्योति-
प्रोक्ते कालागुर्विहेतो एकराशेकनक्षत्रस्ययोर्जीर्वादि-
त्ययोर्द्वौगभेदे “गुर्वीदित्ये दशाहिकम्” ज्यो० त० ।
“एकराशौ गतौ स्यातामेकवर्षविषये यदि । गुर्वीदित्यौ,
तदा त्याज्या यज्ञोद्वाहादिकाक्रियाः” राजमा० ।
“गुर्वीदित्ये दशाहे त्विति” नक्षत्रभेदविषयम् । अत्यन्ता-
वश्यकत्वे भुजबलभीमः “जीवोऽर्केण युतः करोति
भरणं, बालांगुक्तो भागुरिः नक्षत्रैकगतो वदन्ति भरणं,
पादस्थितो देवतः” तथा च एकराशिस्यत्वेऽकालः अत्य-
न्तावश्यकत्वे एकनक्षत्रपादस्थितौ दशाहं तज्ज्ञा
यज्ञादि कर्तुं शक्यते इति व्यवस्था ।

गुर्वी स्त्री गुरु-ङीष् । गर्भवत्याम् “न हि बन्ध्या विजा-
नाति गुर्वीप्रसववेदनाम्” हितो० २ गौरवयुक्तस्त्रीलिङ्गा
र्थकपदार्थं च “गुर्वीरजसं दृषदः समन्तात्” माघः ।

यत्तु “अनन्यगुर्वीस्तत्र केन केवलम् पुराणमूर्तेः” च
पदो अन्यगुर्वी इति पाठं कल्पयित्वा शब्दक० उदाज
हार तत् प्रामादिकं “न विद्यतेऽन्या गुरुयस्यास्तस्या
अन्यगुर्वी इत्यनीकारान्तः पाठः एव साधुः समासात्
प्राङ् ङीप् “नदृतचेति” पा० कप्प्रत्ययः स्यात् पञ्चानु
अनुपसर्जनाधिकारात् “वोतो गुण्यचनादिति” न प्राप्नो-
तीति । तद्रूपसिद्धिस्तु “ङिति स्त्रस्त्रचेति” पा० वा नदी-
संज्ञत्वायाम् “आयनद्याः” पा० इत्याडागमात्” मल्लि० ।
समासान्तस्य विधेरनित्यकल्पनेन कर्मभावकल्पनस्यागतिक-
विषयएव स्त्रीकारात् अत्र तयाऽकल्पनेऽपि कन्दोदोषाप्र-
सङ्गात्” इति विभाव्यम् । श्वरुस्त्रियाञ्च । [अप् मेदि० ।

गुल पु० गुड+उस्य लः । ऐश्वर्ये गुडे ष्णुहीदृशे स्त्री
गुलञ्चकन्द पु० गुलं गुडरसमञ्चति अन्वच-अण् शक० ।

गुलञ्चः कन्दोऽस्य । (कुली) भाषाप्रसिद्धे कन्दभेदे राजनि०

गुलिका स्त्री गुडः गोलाकारः अस्यस्य ठन् । गुटिकायां
गोलाकारायां वटिकायां (वसन्त) शरीरभेदे च मेदि० ।

“इतेन गुडयुक्तेन गोलकुण्डलाण्डखण्डकान् । रन्ध्रितान्
जीरमरिचैरिमांस्तु गुलिकां विदुः” इत्युक्ते शककुण्डा-
खण्डभेदे च । [याम् (वसन्त) शरीरे च मेदि० ।

गुली स्त्री गुडाकारोऽस्याः अच् गौरा० ङीष् । गुटिका-
गुलगुधा अव्य० । सहार्थे । उर्यादि० पा० ग० सू० ।

गुलुच्छ गुच्छ+प्रपो० । गुच्छे स्तवके त्रिका० । “कोषात-
कीपुष्पगुलुच्छ(च्छ)कान्तिभिः” माघः ।

गुलुच्छ पु० गुड-किप् गुलं गोलाकारमुच्छति बभ्राति उद्भि-
बन्धने अण् उप० समा० उस्य लः । स्तवके हेमच०
खुल् । गुलुच्छक तत्पार्थे शब्दरत्ना० । गुलुञ्च इति
हारा० पाठः तत्पार्थे । तत्र ग्लुन्च-अच् प्रपो० साधु
गुल्फ पु० गुल-फक् नि० अस्योच्च । पादपन्थौ । “बज्र-
कुलीनां हं पाण्योर्गुल्फेषु च वृत्तदयम्” याज्ञ० ।
“आगुल्फकीर्णायणमार्गपुष्पम्” कुमा० । “गुल्फैरति
तनुभिरतिदृक्छिन्नी” वृ० स० ६१ अ० । गुल्फस्य मूलं
कर्णां जाहृच् । गुल्फजाहृ गुल्फमूले न० ।

गुल्म पु० शुड-रक्षणे वेदने वा मक् डल्योरैक्यात् उस्य लः ।
प्रधानपुरुषाधिष्ठिते रक्षके पुरुषसंघे, (गजाः ६, रथाः ६,
अश्वाः २७, पदातयः ४५) एतत्संख्यान्विते शैत्यसमु-
दाये, स्वनामख्याते शरीरभेदे, अमरः । चट्टदेशे रक्षणार्थं
स्थापिते शैत्ये, ५ अमरकाण्डे लतादां मेदि० एक
मूलेषु सङ्घातजातेषु शरीरप्रभृतिषु इत्यर्थभेदेऽपि, कुज्ज० ।